

De Arabische Lente in Egypte

BART BONNER

Luitenant-kolonel staffbrevethouder Bart Bonner is sinds augustus 2011 als defensieattaché geaccrediteerd voor Egypte en Soedan.

Daarvoor was hij werkzaam op het stafdepartement Strategie, meer bepaald in de cel Defensiebeleid / Strategische Objectieven.

111

Cet article décrit l'actualité politique et sécuritaire de l'Égypte après la révolution et la turbulente année révolue. Y sont abordés les défis internes et le rôle-clé que joue l'Égypte dans les dossiers sécuritaires de la région. Ce pays n'est d'ailleurs pas sans importance pour l'exécution des missions de la Défense belge. L'auteur développe aussi quelques particularités de la fonction d'attaché de défense dans un pays islamique géré dans une large mesure par des militaires.

Wij zijn bevoorrechte getuigen van een belangrijk keerpunt in de geschiedenis van het Midden-Oosten, zoveel is zeker. Een voor een maken autocratische regimes in de Arabische wereld plaats voor een ander, waarschijnlijk democratischer, staatsmodel. Niet elke revolutie kent een gelijklopend verloop en de uiteindelijke end state is dan ook nog verre van duidelijk. Wat wel vast staat is dat dit proces, waar dan ook, onomkeerbaar zal zijn.

EGYPTE... EEN SLEUTELLAND IN HET MIDDEN-OOSTEN

Egypte heeft sinds de revolutie van begin 2011 een belangrijke metamorfose ondergaan. Er is nog steeds een dynamiek aan de gang die telkens weer voor onverwachte wendingen zorgt. Om het land sociaal, economisch en qua veiligheid terug op de sporen te krijgen, zijn er immense inspanningen nodig. Naar schatting leeft meer dan een derde van de bevolking onder de door de VN bepaalde armoedegrens. De “informele economie” blijft fundamenteel voor het inkomen

van het merendeel van de bevolking, een gegarandeerd inkomen is voor velen een utopie. Investeerders blijven weg, de toeristen evenzo. De criminaliteit is enorm gestegen sinds de revolutie. Het globale plaatje oogt dus niet goed, sociale en economische onrust is niet uit te sluiten. Iedereen beseft dat bij een ineenstorting van dit land, met zijn meer dan 90 miljoen inwoners (en een indrukwekkende aangroei), de gevolgen dramatisch zullen zijn voor de hele regio.

Belangrijk om te beseffen is dat religie in Egypte zeer nadrukkelijk aanwezig is: de bevolking is er gelovig of laat zich leiden door godsdienstige dictaten. Godsdienst speelde geen doorslaggevende rol tijdens de revolutie, maar is fundamenteel voor het huidige politieke steekspel.

En toch... Egypte mag zich gelukkig prijzen. Het is erin geslaagd stappen te zetten in een democratiseringsproces, de nieuwe president is het legitieme bewijs daarvan. De aanloop naar de presidentsverkiezingen kende tal van verrassende momenten, het resultaat was tot bij de aankondiging hoogst onzeker. De machtsgreep op de gevestigde (militaire) orde in de maand augustus was onverwacht en de dynamiek erachter blijft tot nog toe onduidelijk. De laatste weken lijkt het erop dat het nieuwe (gematigd) islamitische regime de touwtjes meer dan ooit in handen heeft. Maar het is moeilijk om de interne mechanismen te doorgronden. Daarenboven volgen de cultuur en mentaliteit niet altijd onze westerse logica. Een uitdaging dus voor de analist...

Egypte speelt ontegensprekelijk een sterk determinerende rol in de regio. De uitkomst van de Arabische Lente in dit land zal bepalend zijn voor het gehele

Midden-Oosten, in het bijzonder voor de talrijke veiligheidsvraagstukken die er vandaag hangende zijn. President Morsi aarzelt niet om opnieuw het politiek-strategische gewicht van zijn land te benadrukken. Op de schouders van Egypte rusten dan ook enkele belangrijke verantwoordelijkheden voor de regionale stabiliteit: de veiligheid van het Suezkanaal of de precare situatie in de Sinaïwoestijn. Het hoeft geen betoog dat het aantal smokkelroutes voor wapens, munitie, mensen,... langs de grenzen met Libië en Soedan groot is en dat deze moeilijk te controleren zijn. Egypte is tevens rechtstreeks betrokken bij het Palestijnse vraagstuk met name door de legale en illegale toegangen tot de Gazastreek, maar ook door de bemiddelende rol die Cairo speelt bij de onderhandelingen tussen de Palestijnse hoofdrolspelers. Ten slotte, misschien nog het meest cruciale veiligheidsaspect, is de relatie met buurland Israël.

Instabiliteit aan de zuidelijke grens van de Europese Unie heeft een rechtstreekse impact op de Europese veiligheid, vandaar de aandacht binnen het Europees nabuurschapsbeleid, met een nieuw Actieplan in de maak en een EU-Egypt Taskforce die dit najaar zal samenkomen. Egypte beschouwde zichzelf in het verleden als een belangrijke partner voor de NAVO en engageerde zich in het “NATO Mediterranean Dialogue”-initiatief. Ook na de revolutie bleef het land een voorstander van een nauwe samenwerking met de Alliantie. Egyptische militairen bevestigen dat deze coöperatie een essentieel element blijft van het Egyptische buitenland- en veiligheidsbeleid.

BELGISCHE BELANGEN IN EGYPTE EN DE ROL VAN DE DEFENSIEATTACHÉ

Politieke, economische en consulaire criteria zorgen ervoor dat Egypte een belangrijke positie inneemt in het Belgische buitenland- en veiligheidsbeleid. Het

President Morsi en Premier Di Rupo

President Morsi en Van Rompuy

zijn met name factoren zoals het “soortelijke gewicht” van het land (bevolking, ligging, militaire macht, impact in de regio) en het feit dat zowel NAVO als EU een bijzondere behandeling voorschrijven, die hiervoor zorgen. Voor België is Egypte geen essentiële handelspartner, maar de Egyptische-Belgische handel behoort tot de omvangrijkste van de EU-landen. Enkele grote Belgische ondernemingen zijn hier actief, onder andere bij de bouw van het nieuwe Egyptische Museum.

Voor de Belgische Defensie is de strategische ligging van primordiaal belang. Egypte ligt “halfweg” onze operatietonelen in de regio van de Grote Meren en Afghanistan en het Suezkanaal is van primordiaal belang voor operaties zoals Atalanta. Het vraagt een zekere investering, maar de goede verstandhouding met de Egyptische militaire autoriteiten zorgt voor een vlotte en flexibele samenwerking.

Zoals reeds in eerder verschenen artikels beschreven, situeren de opdrachten van een defensieattaché zich in drie hoofddomeinen: hij (of zij) analyseert de relevante aspecten van de veiligheidssituatie, coördineert alle Belgische defensiegerelateerde activiteiten in en boven het desbetreffende grondgebied en vertegenwoordigt de Minister en de Belgische Defensie zo nodig.

Sfeerbeeld verkiezingen.

Het is moeilijk om een allesomvattende analyse te maken van de veiligheidsuitdagingen van dit land, dat nog zoekt naar een nieuwe identiteit. Samen met de politieke analisten werkzaam binnen de ambassade wordt quasi dagelijks overlegd en getracht een inschatting te maken van de gebeurtenissen, ook op veiligheidsgebied. Gelet op het feit dat Egypte in belangrijke mate een militair gestuurde samenleving is (eveneens wat de economie betreft), is de inbreng van een “militaire deskundige” essentieel.

De groep der defensieattachés is uiteraard een bron van informatie. Ons Belgische multilaterale engagement met betrekking tot de NAVO en EU zorgt voor een verregaande betrokkenheid bij werkgroepen georganiseerd onder de defensieattachés. Ook de Soedanese accreditatie gaf aanleiding tot het vormen van een subgroep. Er zijn echter nog opportuniteiten. Multinationale vredesinitiatieven in de regio, in het bijzonder de MFO (*Multinational Force and Observers*: de internationale troepenmacht aanwezig in de Sinai ter controle en opvolging van de vredesakkoorden van Camp David tussen Israël en Egypte) verdienen meer Belgische steun. Een initiatief ter zake wordt momenteel bestudeerd.

De individuele, weliswaar niet altijd makkelijk te organiseren, contacten met huidige en voormalige Egyptische militairen, zijn de inspanning meer dan waard. Zij geven een idee van hun perceptie van risico's en dreigingen en van de politieke evolutie. Het is momenteel niet aan de orde om op korte termijn over te gaan tot een verregaande militaire bilaterale samenwerking tussen België en Egypte. Enkele activiteiten, in de domeinen vorming en medische ondersteuning, worden sterk geapprecieerd en zullen nog verder uitgebouwd worden.

CONCLUSIE

Egypte vervult door zijn “soortelijke gewicht” en door zijn internationale ambities een sleutelrol in de regio, in het bijzonder in de talrijke veiligheidsvraagstukken. Een nauwgezette strategische veiligheidsanalyse is dan ook aangewezen. De verschillende samenwerkingsinitiatieven en de goede contacten met de Egyptische autoriteiten zorgen voor positieve en waardevolle betrekkingen met de Belgische Defensie, wat meer dan noodzakelijk is voor een adequate uitvoering van onze opdrachten.

AT-32

Alpha Jet

1.000.000

2ND FIGHTER SQDN
2008

1000000